

UMBOÐSMAÐUR ALÞINGIS

Þórshamri, Templarasundi 5, 101 Reykjavík
Sími: 510 6700 • Grænt nr: 800 6450 • Mynds: 510 6701
Heimasiða: www.umbodsmadur.is

Reykjavík, 19. maí 2016

Stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd Alþingis
Alþingi
v/Austurvöll
101 Reykjavík

Í ljósi þess eftirlits sem umboðsmaður Alþingis hefur með starfi stjórnvalda berast mér reglulega ýmsar ábendingar um athafnir þeirra og starfsemi sem í sumum tilvikum gefa tilefni til nánari skoðunar. Nýverið bárust mér upplýsingar og ábendingar um hvernig leiða mætti í ljós hver hafi í raun verið þátttaka þýska bankans Hauck & Aufhäuser Privatbankiers KGaA í kaupum á eignarhluta íslenska ríkisins í Búnaðarbanka Íslands hf. á árinu 2003 með aðild hans að Eglu hf. Þessum upplýsingum var komið til míin undir þeim formerkjum að ég gætti trúnaðar um uppruna þeirra. Eðli máls samkvæmt kunna upplýsingar af þessu tagi að hafa þýðingu um réttmæti þeirra upplýsinga sem íslensk stjórnvöld byggðu á við sölu á umræddum eignarhluta, þ. á m. við val á viðsemjanda um kaupin. Þá kann einnig að skipta máli hvort þau skilyrði sem fram komu í kaupsamningi um þessi viðskipti hafi að öllu leyti verið uppfyllt sem og þegar tekin var afstaða til beiðna kaupandans á síðari stigum um breytingar á samningsbundnum skyldum aðila. Í ljósi þess tíma sem liðinn er frá þessum atburðum tel ég ekki líkur á að þessar upplýsingar gefi, nema annað komi fram við frekari athugun á grundvelli þeirra, tilefni til rannsóknar þar til bærra yfirvalda vegna meintra refsiverðrar háttsemi. Ég hef því ekki talið skilyrði til þess að koma ábendingu um þetta mál á framfæri við þau yfirvöld.

Eftir að hafa starfað í rannsóknarnefnd Alþingis um aðdraganda og orsakir falls íslensku bankanna 2008 og tengda atburði, sem fjallaði m.a. um einkavæðingu bankanna, er mér hins vegar ljóst að lengi hafa verið uppi óskir um að aðild hins þýska banka að kaupunum verði skýrð nánar. Tilefnið eru efasemdir um að þáttur bankans hafi í raun verið með þeim hætti sem kynnt var af hálfu kaupenda eignarhlutans. Á Alþingi hafa komið fram fyrirspurnir um málið, sjá t.d. þskj. 1273 á 132. löggjafarþingi 2005-2006, Ríkisendurskoðun hefur gert athuganir á málinu og aflað tiltekinna gagna auk þess sem áðurnefnd rannsóknarnefnd Alþingis fjallaði um málið. Ég þekki það úr starfi mínu í rannsóknarnefndinni að þar var reynt að fá fram gleggri upplýsingar en áður hafði tekist um tilefni og aðild þýska bankans að kaupum á hlutnum í Búnaðarbanka Íslands hf. Þetta var liður í því að fá fram eins miklar upplýsingar og kostur var um einkavæðingu bankanna en athugun nefndarinnar beindist m.a. að því hvaða þýðingu erlend þátttaka í kaupum á hlut í Búnaðarbankanum hefði haft við ákvarðanir um val á kaupendum, sjá einkum

bls. 250-261 í 1. bindi skýrslu RNA. Eftir þá vinnu, og með hliðsjón af því sem fram kemur í skýrslu nefndarinnar um þau atriði, tel ég að í reynd verði ekki bætt við upplýsingum sem hafa þýðingu um hvernig staðið var að einkavæðingu bankanna nema annars vegar komi til nýjar upplýsingar af hálfu þeirra sem unnu að sölu bankanna til viðbótar því sem þeir hafa áður greint frá og hins vegar að upplýst verði hver hafi í raun verið þátttaka þýska bankans í kaupum á hlutnum í Búnaðarbanka Íslands hf.

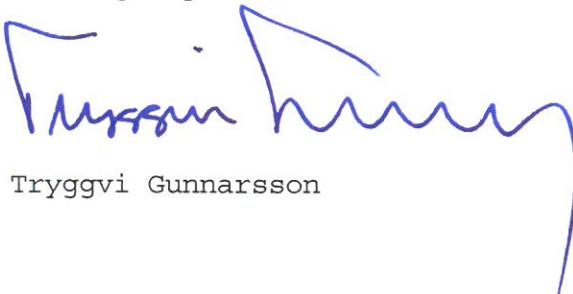
Með vísan til þess sem að framan er rakið taldi ég ástæðu til að kanna þessar upplýsingar nánar með tilliti til fyrri vitneskju minnar um þessi mál og rannsókn þeirra og þess hvort á grundvelli þeirra væru líkur á að leiða mætti fram nýjar staðreyndir um hver hafi í raun verið þátttaka hins þýska banka. Niðurstaða míni er sú að frekari úrvinnsla þessara upplýsinga og tilteknar athuganir og gagnaöflun sé líkleg til þess. Ég tel hins vegar ljóst að hvorki lögbundnar starfsheimildir og úrræði umboðsmanns Alþingis né Ríkisendurskoðunar dugi til þess að afla þeirra gagna sem þær upplýsingar sem ég hef fengið vísa til og jafnframt, eftir því sem þörf krefur, til þess að afla upplýsinga og skýringa hjá fyrirsvarsmönnum þeirra lögaðila sem koma við sögu í málinu. Markmið upplýsingaöflunar af þessu tilefni væri fyrst og fremst að draga saman og búa til birtningar samandregnar upplýsingar um hver voru í raun atvik og aðkoma einstakra aðila að þáttöku þýska bankans Hauck & Aufhäuser Privatbankiers KGaA í kaupunum, og þá með tilliti til þess að bera megi það saman við þær upplýsingar sem kaupendurnir veittu íslenska ríkinu sem seljanda. Þar skiptir m.a. máli að geta aflað þeirra gagna sem kunna að vera tiltæk um tilflutning fjármuna í tengslum við kaupin.

Í ljósi þeirrar reynslu sem ég hef af því að hafa unnið að slíku verkefni undir áþekkum lagareglum og nú er að finna í lögum nr. 68/2011, um rannsóknarnefndir, hef ég í samræmi við það hlutverk sem stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd Alþingis er fengið í 1. gr. þessara laga að því er varðar tillögu um skipun rannsóknarnefndar, ákveðið að senda nefndinni bréf þetta. Tilgangur þess er að kynna nefndinni að mér hafi borist ofangreindar upplýsingar og koma þeirri ábendingu á framfæri við nefndina að ég telji eðlilegast, ef Alþingi telur rétt að freista þess að fá fram og birta nýjar upplýsingar um þáttöku þýska bankans Hauck & Aufhäuser Privatbankiers KGaA í kaupunum á hlut í Búnaðarbankanum, að unnið verði að því verkefni á grundvelli laga nr. 68/2011. Þá kann jafnframt að vera tilefni til þess að bera nýjar upplýsingar sem kunna að koma fram saman við þær upplýsingar sem stjórnvöldum voru látnar í té á sínum tíma og þau skilyrði sem sett voru af hálfu ríkisins við kaupin. Með tilliti til efnis laga nr. 68/2011 tek ég fram að í þeim upplýsingum sem ég hef kynnt mér kemur ekkert fram sem gefur ástæðu til að ætla að þeir sem af hálfu ríkisins tóku ákvörðun um og unnu að sölu á umræddum eignarhluta þess hafi haft vitneskju um þau atriði sem koma fram í þeim upplýsingum sem ég hef vísað til hér að framan.

Eins og kunnugt er samþykkti Alþingi 7. nóvember 2012 ályktun um rannsókn á einkavæðingu þriggja banka sem áður voru í eigu ríkisins, þ.m.t. Búnaðarbanka Íslands hf. Ég tel af því tilefni rétt í ljósi fyrri vinnu minnar í umboði Alþingis við rannsókn þeirra mála og eftir þá athugun sem ég hef gert á hinum nýju upplýsingum, að upplýsa nefndina um það mat mitt að rannsókn og skýrslugerð um þann afmarkaða þátt í einkavæðingu bankanna sem lýtur að þátttöku hins þýska banka í kaupum á Búnaðarbankanum geti farið fram sjálfsætt og óháð því hver kunni að verða endanleg niðurstæða um rannsókn annarra atriða vegna einkavæðingarinnar. Verði ráðist í rannsókn á grundvelli umræddrar ályktunar ætti einnig að vera unnt að taka þá vinnu sem unnin hefur verið og eftir atvikum skýrslu um rannsókn þessa afmarkaða þáttar inn í víðtækari rannsókn málsins ef vilji stæði til þess. Það er jafnframt mat mitt að ljúka megi vinnu við rannsókn og skýrslugerð um þetta afmarkaða atriði á tiltölulega stuttum tíma, miðað við þær upplýsingar sem ég hef átt kost á að kynna mér. Sérstaklega á þetta við ef kostur er á því að nýta þekkingu og reynslu þeirra sem þegar hafa unnið að athugunum á þessum þætti í einkavæðingu bankanna. Ég tek það fram að ef nefndin óskar eftir þá er ég reiðubúinn til að aðstoða við gerð áætlunar um verkefnið og þann kostnað sem ætla má að fylgi því.

Á síðustu dögum hefur bæði hér á landi og erlendis verið mikil umræða um hlut félaga sem skráð eru í löndum sem veita kost á því að leynd hvíli um skráningu þeirra, fjárhagsleg atriði og starfsemi þeirra, bæði í viðskiptum og vörlsu fjármuna. Þau mál og það sem fjallað er um hér að ofan vekja m.a. upp spurningar sem lúta að möguleikum opinberra aðila sem fjalla um ráðstöfun á opinberum eignum til þess að ganga úr skugga um hvaða aðilar standi í raun að baki þeim sem lýsa áhuga sínum á að eignast sliðar eignir eða fjármagna kaupin. Með tilliti til aukinna krafna um gegnsæi og jafnræði í stjórnsýslunni sem og við ráðstöfun opinberra eigna, kann að vera ástæða til að huga að því hvort gera verði meiri kröfur til að fyrir liggi upplýsingar um aðild félaga af umræddu tagi að kaupum á opinberum eignum.

Virðingarfyllst,

Tryggvi Gunnarsson